

JAKUB MACIEJ ŁUBOCKI

ORCID: 0000-0002-1957-0682

Muzeum Narodowe we Wrocławiu

INFORMACYJNA, DOKUMENTACYJNA I POZNAWCZA ROLA BIBLIOGRAFII ZAWARTOŚCI CZASOPISM LOKALNYCH (NA PRZYKŁADZIE BIBLIOGRAFII ZAWARTOŚCI „ZESZYTÓW ŻAGAŃSKICH”)

Bibliografia zawartości czasopism jako rodzaj spisu bibliograficznego. Bieżąca ogólna bibliografia zawartości czasopism w Polsce. Korzyści powstałe na marginesie tworzenia bibliografii zawartości „Zeszytów Żagańskich”. Dokumentacyjny i poznawczy sens publikowania bibliografii zawartości czasopism regionalnych i lokalnych. Układ bibliografii zawartości „Zeszytów Żagańskich” jako wzorzec układu bibliografii zawartości czasopisma regionalnego/lokalnego. Program prac dokumentacyjnych dla Żagania i ziemi żagańskiej.

SŁOWA KLUCZOWE: bibliografia zawartości czasopism; „Bibliografia Zawartości Czasopism”; Żagań; „Zeszyty Żagańskie”; zawartość czasopism regionalnych i lokalnych

WSTĘP

W 2020 roku ukazał się 20. numer czasopisma „Zeszyty Żagańskie” (dalej: ZŻ). Tytuł ten od 2002 roku stanowi ważne forum utrwalania wiedzy o Żaganiu i ziemi żagańskiej oraz źródło informacji o tym terenie. Ponieważ dorobek tego periodyku pozostaje niewidoczny z poziomu informacji bibliograficznej, autor artykułu zestawił adnotowaną bibliografię jego zawartości (Łubocki, 2020). Posłużyła ona w pierwszej kolejności do statystycznego zobrazowania rozwoju ZŻ w niektórych aspektach (profil czasopisma, grono redaktorów i autorów, podejmowana tematyka i cechy formalno-wydawnicze artykułów) (Łubocki, 2021). W dalszej kolejności dostrzeżono potencjał układu przygotowanego dla bibliografii jako wzorcowego sposobu porządkowania informacji bibliograficznej prezentującej zawartość czasopisma regionalnego/lokalnego (zob. aneks 1). Praca nad

nią nie tylko unaoeczniła bogactwo treściowe omawianego periodyku, lecz także zwróciła uwagę na konieczność wykonania kilku zadań o charakterze dokumentacyjnym (zob. aneks 2). Przede wszystkim jednak skłoniła autora do refleksji nad sensem opracowywania w dzisiejszej sytuacji informacyjnej bibliografii zawartości czasopism regionalnych/lokalnych. Temu zagadnieniu jest poświęcony niniejszy artykuł.

1. BIBLIOGRAFIA ZAWARTOŚCI CZASOPISM JAKO RODZAJ SPISU BIBLIOGRAFICZNEGO

Termin „bibliografia zawartości czasopisma” (dalej: BZCz) jest przykładem określenia przejrzystego, co oznacza, że jego znaczenie można wyprowadzić ze znaczenia elementów składowych¹. Cechy typologiczne tego rodzaju spisów bibliograficznych — stosunek do zakresu i zasięgów (jedno czasopismo / zespół czasopism; jedna dyscyplina / ogół dyscyplin; narodowa/międzynarodowa), do czasu rejestracji materiału (bieżąca/retrospektywna), do zawartości opisu bibliograficznego spisu (rejestracyjna/adnotowana/analityczna), do metody doboru materiału (kompletna/selekcyjna) — nie mają większego znaczenia dla niniejszych rozważań. Dzieje spisów zawartości czasopism² sięgają końca XVII wieku, zaś w Polsce — końca XIX wieku³. Mogłoby się wydawać, że utwory czasopiśmien-

¹ „Rejestruje materiały opublikowane w czasopismach i ewentualnie w wydawnictwach zbiorowych” (Żbikowska-Migoń, Skalska-Zlat, 2017, t. 1, s. 241), podobnie: Birkenmajer, Kocowski, Trzynadłowski (1971, szp. 179). Dopowiedzenie o wydawnictwach zbiorowych wynika z dawniejszego pojmowania tego terminu, który rozumiano wtedy bardziej jako bibliografię ujawniającą „cenny materiał naukowy, niesamodzielny pod względem bibliograficznym i zawarty w jednostkach bibliograficznych, które go jako takie nie ujawniają, a więc nietylko w t. zw. potocznie czasopismach, dziennikach, wydawnictwach ciągłych, lecz i w dziełach jednorazowych zbiorowych, np. rozmaitych k[s]ięgach pamiątkowych, jubileuszowych i. t. p.” (Dzikowski, 1929, s. 375–376; pisownia oryginalna).

² Za początki europejskich BZCz uznaje się wydaną w 1683 roku bibliografię zawartości pierwszych kilkunastu tomów czasopisma „Journal des Sçavans”, względnie dzieło Corneliusa à Beughem *Apparatus ad Historiam Literariam Novissimam...*, wydane w latach 1689–1710 (Żbikowska-Migoń, Skalska-Zlat, t. 1, s. 241; Birkenmajer, Kocowski, Trzynadłowski, 1971, szp. 179–180). W Polsce pierwszą BZCz była bibliografia zawartości pierwszych ośmiu tomów czasopisma „Themis Polska” (1828–1830), wydana w 1836 roku.

³ To chronologiczne przesunięcie na terenach polskich wynika z późniejszego rozwoju prasy na tych ziemiach: „Aż do połowy XIX stulecia zagadnienie to [bibliografia czasopism i ich zawartości — J.M.Ł.] nie występowało zbyt ostro, choćby dlatego, że ogólna ilość czasopism jedynie w roku Wiosny Ludów [1848 — J.M.Ł.] przekraczała setkę tytułów. W ostatnich jednak dziesiątkach lat, zwłaszcza po klęsce powstania 1863 roku [...] dokonuje się u nas coś w rodzaju rewolucji umysłowej [...]. Następnym tego przewrotu umysłowego jest rozwój czasopiśmiennictwa [...]” (Korpała, 1953, s. 141).

nicze powinny na równi z wydawnictwami samoistnymi podlegać powszechnej rejestracji, zwłaszcza w bieżącej bibliografii narodowej, której światowy model stanowi obecnie podstawę rozpowszechniania rzetelnej informacji bibliograficznej. Szczególnie w XX wieku uważano, że artykuły czasopiśmiennicze zdecydowanie powinny być ujawniane w postaci opisów bibliograficznych, ponieważ mogły szybciej utrwalać i przekazywać informacje niż wydawnictwa zwarte⁴, a jednocześnie pozostawały „ukryte” w nadrzędnej jednostce bibliograficznej, jaką jest tytuł czasopisma⁵. Jednak zasady doboru materiałów i stopnie zasięgów rejestracji dokumentów w bibliografiach narodowych do początków XXI wieku opierano głównie na ogólnej typologii dokumentów zawartej w *Zasięgu rejestracji dokumentów w bieżących bibliografiach narodowych*⁶, opracowanej w latach siedemdziesiątych XX wieku, gdy bibliografię w zasadzie przygotowywano metodami tradycyjnymi, zanim zaczęto tworzyć bibliograficzne bazy danych. Typologia ta dzieli dokumenty na trzy grupy, które odpowiadają kolejnym stopniom zasięgu rejestracji bibliograficznej. Grupa I oznacza rejestrację obowiązkową i dotyczy książek i pierwszych numerów wydawnictw ciągłych; grupa II — zalecaną (wysoko pożądaną, są tu ujmowane między innymi czasopisma, druki muzyczne, dokumenty kartograficzne), a grupa III — użyteczną, ale niekonieczną (czyli między innymi dokumenty dźwiękowe oraz artykuły). Typy dokumentów w obrębie grup uszeregowane są hierarchicznie, a więc im niższa ich pozycja, tym mniejsza istotność danego typu dokumentu dla bieżącej narodowej rejestracji bibliograficznej. W hierarchii tej typ „artykuły” znalazł się dopiero na miejscu 11. (pierwszym

⁴ „Wiadomo, że publikacje naukowe starzeją się bardzo szybko, zwłaszcza z zakresu nauk stosowanych. Cykl produkcyjny książek jest zbyt długi i stanowi zasadniczą przeszkodę w przekazywaniu wyników badań naukowych. Stąd notuje się ogromny rozwój czasopiśmiennictwa i wydawnictw zbiorowych w każdej niemal dyscyplinie wiedzy” (Skwirowska, 1977, s. 10). Należy jednak zastrzec, że obecnie te uwagi w pewnej części się zdezaktualizowały, gdyż książki bywają wydawane znacznie szybciej niż na przykład roczniki czasopism naukowych.

⁵ I nie tylko w nim: „Idąc jednak konsekwentnie dalej i rozwijając swą słuszną myśl, że nie tylko «bibliograficznie samodzielna» literatura podlegać winna bibliograficznemu opisowi, lecz także i niesamodzielna (zawarta w periodykach), dochodzi Schneider do wniosku, że taką bibliografię zawartości czasopism należałoby rozszerzać nie tylko na dzieła zbiorowe, lecz również i na poszczególne rozdziały zatytułowane i niezatytułowane, wchodzące w skład bibliograficznej samodzielnej jednostki, wydanej w postaci «książki». Podnosząc teoretyczną wartość podobnej, jak on ją nazywa, «Gedankenbibliographie», zdaje sobie jednak Schneider dokładnie sprawę z niemożliwości praktycznego jej wykonania w postaci ogólnej bibliografii czy indeksu całkowitej produkcji piśmienniczej, słusznie jednak zauważa, że dla bardzo specjalnych naukowych bibliografii i to dla przedmiotu o bardzo wąskim zakresie podobna «bibliografja myśli» z powodzeniem mogłaby mieć zastosowanie, stając się poniekąd monografią danego przedmiotu” (Dzikowski, 1929, s. 367–368; pisownia oryginalna). Mikołaj Dzikowski odwołuje się tutaj do pracy Georga Schneidera i Friedricha Nestlera *Handbuch der Bibliographie* (Schneider, Nestler, 1924, s. 49–52).

⁶ Przedstawione w języku polskim: Cybulski, 1984.

w obrębie III grupy) (Cybulski, 1984, s. 165). Skąd ich tak niska pozycja? Podkreśla się dwa argumenty: ogrom materiałów do zarejestrowania⁷ i wynikającą z tego konieczność selekcji⁸.

Od ponad trzech dekad „[bieżącej ogólnej bibliografii zawartości czasopism — J.M.L.] nie ma w krajach o rozwiniętej tradycji bibliograficznej (np. Niemcy, Francja, Wielka Brytania), gdzie jest dobrze rozbudowany system bibliografii specjalnych, inne zrezygnowały z jej ogłaszania (Węgry)” (Żbikowska-Migoń, Skalska-Zlat, 2017, t. 1, s. 241). Dorota Siwecka (2015, s. 277) pisze wprost: „Można [...] zauważyć tendencję do rezygnowania w narodowych centralach bibliograficznych z rejestracji [...] artykułów z czasopism (najprawdopodobniej z powodu powstawania coraz bardziej specjalistycznych baz danych, które zapewniają dostęp do tego typu informacji)”. Z jej analizy wynika, że w 1977 roku artykuły z czasopism rejestrowało dwanaście z 62 centrali bibliograficznych (19%); w 1996 — 33 z 64 (55%); w 2001 — 20 z 52 (39%); a w 2011 — tylko jedenaście z 34 (32%) (Siwecka, 2015, s. 276–277)⁹. Trzeba tu jednak zwrócić uwagę, że bibliografie zawartości czasopism nie są jednolite pod względem doboru tytułów i prowadzonej selekcji, dlatego podane liczby mają raczej charakter względny. Dlaczego tak się dzieje? Głębsza analiza tych danych pozwala stwierdzić, że BZCz w ramach bieżącej bibliografii narodowej opracowywały państwa o stosunkowo niewielkiej produkcji wydawniczej (na przykład były republiki radzieckie czy kraje dawnej Jugosławii, które kontynuują model bibliografii z poprzedniego ustroju). Wynika to z małej objętości powstającego materiału, co przekłada się na mniejszą ilość pracy potrzebnej do jego zbibliografowania, choć trudno orzec, czy kraje, które „odziedziczyły” ten człon bibliografii narodowej po poprzednim ustroju, robiły to z rzeczywistej potrzeby, czy raczej z przyzwyczajenia lub dla zachowania tradycji (Sadowska, 2001a, s. 17). Kraje, które nie podjęły prowadzenia BZCz w ramach bieżącej bibliografii narodowej, też dzielą się na dwie grupy: „nie robią tego kraje o niewielkich tradycjach bibliograficznych, które zwykle poprzestają tylko na bibliografii wydawnictw zwartych. Są to głównie kraje afrykańskie i azjatyckie.

⁷ Według Dereka J. de Solla Price’a (1965, s. 97) od 1665 roku liczba czasopism podwaja się co piętnaście lat. W Polsce przykładowo w 1800 roku było to dziesięć tytułów, w 1850 roku 96, a w 1903 roku aż 600 (za: Korpała, 1953, s. 142). Szczegółowe dane — zob.: Czarnowska, 1967, s. 58–67, 176–179.

⁸ „O ile bibliografia ogólna zawartości czasopism i wogóle niesamodzielnej bibliograficznie literatury nie może być w całej pełni przeprowadzona, o tyle w zastosowaniu do poszczególnych dziedzin wiedzy, a tembardziej do poszczególnych tematów bibliografje takie są całkiem do pomysłenia i ze wszechmiar korzystne. Czem obszerniejszy zakres, tem ściślejszą musi być selekcja bibliograficznego materiału i tem trudniej selekcję taką przeprowadzić” (Dzikowski, 1929, s. 368; pisownia oryginalna).

⁹ Na podstawie badań własnych autorki przywołanej publikacji oraz: Cheffins, 1977; Holley, 1998; Knutsen, 2001.

Druga grupa krajów, która nie ma bibliografii artykułów, to kraje o bardzo rozwiniętej tradycji bibliograficznej, takie jak Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Kanada” (Sadowska, 2001a, s. 17). Czy w związku z tym w krajach pozbawionych tego członu bibliografii narodowej nie ma dostępu do informacji o artykułach z czasopism i wydawnictw zbiorowych? Oczywiście, że nie. Zauważa się, że „dobrze rozwinięty system bibliografii specjalnych oraz baz danych sprawia, że bibliografia zawartości czasopism nie jest już potrzebna [...]” (Siwecka, 2015, s. 282), ponieważ tego rodzaju źródła informacji bibliograficznej „dostarczają informacji aktualniejszej i mniej selekcyjnej. Robią to też bardziej terminowo” (Sadowska, 2001b, s. 13). Taki model informowania o treści artykułów w Polsce postulowano zresztą już w 1929 roku — choć tylko dla bibliografii retrospektywnej, ponieważ w przypadku tej bieżącej zakładano rejestrację kompletną (Dzikowski, 1929, s. 378).

Niezależnie od stosunku bieżącej bibliografii narodowej do rejestracji artykułów i miejsca, gdzie ona będzie realizowana, zawsze podkreśla się selekcyjny charakter ogólnej narodowej BZCz (także polska „Bibliografia Zawartości Czasopism” — człon polskiej bieżącej bibliografii narodowej odpowiadający za informację bibliograficzną o artykułach z czasopism¹⁰ — od lat sześćdziesiątych XX wieku nie ma charakteru uniwersalnego). Zasady tej selekcji są odmienne w różnych krajach, jednak nie zawsze sformułowano je jasno i ulegają one częstym zmianom. Stefania Skwirowska (1977, s. 10), analizując polską bieżącą narodową bibliografię zawartości czasopism, podała największe bolączki, z którymi borykają się wszystkie spisy tego rodzaju: w ich przypadku trudno oprzeć kryteria doboru i selekcji na najważniejszym czynniku kształtującym zawartość bibliografii, czyli jej grupie docelowej. Ta bowiem jest ogromnie zróżnicowana pod względem wieku, wykształcenia, zainteresowań i potrzeb¹¹, co generuje rozmaite oczekiwania w stosunku do tego rodzajów spisów. Nie wiadomo zatem, jak dalece powinna sięgać selekcja i w jakich kierunkach podążać¹². Problemy bieżących narodowych

¹⁰ Ukazująca się od 1951 roku (materiał za lata 1947–1950 utrwalono w formie powielonego maszynopisu lub kartoteki w Bibliotece Narodowej).

¹¹ Skwirowska (1977, s. 10) objaśnia, że „Głównymi użytkownikami BZCz są biblioteki różnych typów, począwszy od bibliotek naukowych (szkół wyższych, instytutów, biblioteki specjalne), poprzez biblioteki fachowe i biblioteki publiczne (wojewódzkie, powiatowe i miejskie) do szkolnych. Jak z tego wynika, użytkownikami BZCz są ludzie o różnym stopniu wykształcenia i bardzo różnych typach zainteresowań. Żądają oni, aby była sprawnym i możliwie dokładnym źródłem informacyjnym dla szerokiego kręgu odbiorców, a więc naukowców, działaczy politycznych i gospodarczych, publicystów, literatów i ludzi zdobywających wiedzę”.

¹² O tych problemach pisze Skwirowska dalej (1977, s. 10–11): „Już to samo, że bibliografia przeznaczona jest dla bardzo szerokiego kręgu odbiorców, na ogół anonimowych, stwarza kłopotliwą sytuację zarówno dla opracowujących bibliografię, jak i dla jej użytkowników. Naukowcy uważają, że BZCz przeładowana jest artykułami popularnymi, że rejestruje zbyt wiele pozycji o przemijającej wartości i że zawarta w niej obfitość materiałów nie ułatwia, a utrudnia jej wykorzystanie [...]. Taki pogląd wyrażają naukowcy, którzy szukają literatury ze swojej dyscypliny.

bibliografii zawartości czasopism zostały podsumowane słowami Jadwigi Sadowskiej (2001a, s. 17):

W skrajnym przypadku uważano, że bibliografia ta będzie rejestrować wszystkie artykuły, a nawet artykuły-polonika z czasopism zagranicznych. Oczywiście takie założenie było i jest niewykonalne ze względów organizacyjnych, personalnych i finansowych. Jednak pytanie zasadnicze dotyczy tego, czy taka w pełni kompletna bibliografia, bez selekcji materiałów, mogłaby należycie pełnić funkcje informacyjne? Słusznie zauważa autorka cytowanego wystąpienia [S. Skwirowska — J.M.Ł.], że jeśli nie wykona selekcji bibliograf, to będzie musiał to zrobić użytkownik, tyle że bibliograf dokonuje selekcji mając tekst, natomiast użytkownik będzie zmuszony selekcjonować materiał na podstawie tylko samego opisu bibliograficznego. Z tych względów lepiej jest, aby selekcji dokonywał bibliograf. Faktem jest jednak, że stosując selekcję narażamy się na zarzut niewłaściwego lub, jak się niektórym odbiorcom wydaje, stronniczego doboru materiału. Ogólnie dobór materiałów do tej bibliografii uzależniony jest od kilku czynników, takich jak: wielkość produkcji czasopiśmienniczej w kraju, ukazywanie się bieżących bibliografii dziedzinowych, wreszcie możliwości kadrowo-finansowych samej centrali bibliograficznej. Na dobór materiałów mają, a w każdym razie powinny mieć, także wpływ pewne założenia metodyczne, na których opiera się bibliografia.

W stosunku do ogólnej retrospektywnej bibliografii zawartości czasopism wysuwa się podobne zastrzeżenia. Zagadnienie to było omawiane już w 1901 roku na II Zjeździe Bibliotekarzy Niemieckich w Gocie, kiedy Christian Berghöffer (referent) i Alfred Schulze (koreferent) spierali się o konieczność utworzenia takiej bibliografii¹³. Pierwszy dowodził, że:

[...] materiał naukowy zawarty w czasopismach jest największej wagi. Czasopisma różnią się pod względem naukowym od książek tem, że te dają przeważnie uogólniające (syntetyczne) opracowanie tematu, natomiast czasopisma zawierają raczej monograficzne ujęcia przedmiotu i z tego właśnie tytułu służą za podstawę do syntezy, uogólniania wyników badań naukowych.

Drugi ze wspomnianych badaczy stwierdził, że materiał ten bywa:

[...] rzeczywiście bardzo ważny, ale również, i to właśnie w czasopismach, są całe masy nie znaczącego materiału. Ogólna więc bibliografja tego materiału, wziętego w całości w myśl angielskiego przysłowia «All is fish that comes to net», byłaby obciążona niezmiernym balastem, nawet gdyby jej pozycje bibliograficzne opatrzyć krótką treścią każdego artykułu, byłaby bardzo trudną do korzystania. (Dzikowski, 1929, s. 368–369; pisownia oryginalna)

Natomiast naukowcy, którzy sami sporządzają spisy bibliograficzne, wyrażają odmienne stanowisko. Prof. Jakub Sawicki pisze: »BZCz odeszła obecnie od tak podstawowej zasady kompletności i przeszła na system bibliografii selekcyjnej, co stawia pod znakiem zapytania przydatność tej skądinąd fundamentalnej publikacji dla potrzeb i koniecznych rygorów bibliografii naukowej typu specjalnego«. Ten sam postulat zgłaszają ośrodki bibliograficzne, dla których BZCz nie może być aktualnie jedynym i podstawowym źródłem informacyjnym o czasopiśmiennictwie krajowym. Znalazienie złotego środka nie jest sprawą łatwą».

¹³ Pełna treść referatów — zob. Berghöffer, 1901; Schulze, 1901. Zapis dyskusji nad oboma wystąpieniami: Verein Deutscher Bibliothekare (1901).

* * *

Przechodząc od historii do czasów współczesnych, trzeba zauważyć, że informacyjna rola BZCz zmieniła się zasadniczo w ciągu ostatniego półwiecza. Jest to wynikiem zmian technologicznych, których skutkiem są wielokrotne zwiększenie liczby wydawanych czasopism (w przypadku Polski między rokiem 1990 a 2010 wzrosła ona trzykrotnie — z około 2800 do 8000 tytułów, w tym czasopism naukowych z około 600 do 2000 — zatem opracowanie bieżące i terminowe artykułów w bibliografii ogólnej wymagałoby bardzo wysokich kosztów), dostęp do spisów treści czasopism za pośrednictwem Internetu, w znacznym stopniu także możliwość zapoznania się z pełnymi tekstami lub przynajmniej abstraktami artykułów naukowych (bazy abstraktowe i/lub pełnotekstowe), rozwój specjalistycznych baz danych z poszczególnych dziedzin i dyscyplin, a także tworzenie baz danych piśmiennictwa regionalnego¹⁴ (co doprowadziłoby do dublowania prac bibliograficznych); nie bez znaczenia jest także rozwój ruchu *open access*. Wszystko to sprawia, że zmienił się sposób komunikacji naukowej, a badacze korzystają raczej ze specjalistycznych baz danych niż tych o zakresie uniwersalnym. Z tych względów inaczej należy patrzeć na BZCz o zakresie uniwersalnym (nie mają one szans na dalszy rozwój jako części bibliografii narodowych wobec istnienia dziedzinowych baz danych i zmian w sposobie komunikacji naukowej) niż na bibliografie zawartości czasopism regionalnych lub pojedynczych tytułów.

Polska jest krajem o tak dużej produkcji wydawniczej, że pojawia się fizyczny problem z rejestracją artykułów. Jednak historia „Bibliografii Zawartości Czasopism” jest długa, a oczekiwania wysuwane wobec niej są duże, wobec czego zasadne wydaje się kontynuowanie jej opracowywania. Obecnie w niej rejestrowane są artykuły ze wszystkich czasopism naukowych (z wyjątkiem tytułów z dziedziny techniki), niezależnie od częstotliwości ukazywania się (w tym zeszyty naukowe wyższych uczelni i prace instytutów naukowych, które nie mają charakteru serii wydawniczych); z miesięczników i kwartalników społeczno-kulturalnych i literackich; z czasopism regionalnych o częstotliwości powyżej kwartalnika oraz czasopisma ukazujące się nieregularnie. Selekcji na poziomie tytułów podlegają specjalistyczne czasopisma techniczne (te od roku 2004 pozostają poza rejestracją — dostęp do nich oferuje baza danych BazTech), magazyny ilustrowane, czasopisma popularnonaukowe, regionalne i lokalne o częstotliwości poniżej kwartalnika, dziecięce i młodzieżowe, kobiece, poradnikowe, sportowe, reklamowo-informacyjne, informatory, biuletyny informacyjne, kalendarze zawierające tekst, gazety

¹⁴ Więcej o bibliografiach regionalnych i lokalnych oraz ich miejscu w krajowym systemie informacji bibliograficznej zob.: Stefańczyk, 2004; Wesołowska, 2010.

i prasa codzienna (dzienniki i tygodniki). Z kolei w obrębie tytułów zakwalifikowanych do zbibliografowania ze względów formalnych nie włącza się artykułów z niektórych działów czasopism naukowych (kronik, recenzji, listów do redakcji, polemik), jednakże spośród nich rejestrowane są materiały obszerniejsze (około dwóch stron), krytyczne, o istotnej wartości.

Ten kompromis między oczekiwaniami i rzeczywistością jest rezultatem wielokrotnie dyskutowanych i zmienianych zasad doboru materiałów do „Bibliografii Zawartości Czasopism”. Analiza tych przeobrażeń (Łubocki, 2017, s. 176–179) odzwierciedla to rozdarcie i ukazuje, że bibliografia zawartości czasopism w Polsce w pewnym okresie próbowała połączyć zapotrzebowanie na bieżącą informację o artykułach z próbą scedowania tego obowiązku (przynajmniej częściowo) na bibliografie specjalne, a więc scalić dwa modele w jednym. System ten jednak załamał się, bowiem w XXI wieku duże polskie dziedzinowe serwisy bibliograficzne zaczęły notować tak ogromne opóźnienia, że nawet przy dużej dozie wyrozumiałości przestawały spełniać postulat bieżącego informowania („Polska Bibliografia Bibliologiczna” za rok 2012 ukazała się dopiero osiem lat później); inne zaś całkowicie przestały być kontynuowane (przykładowo ostatni tom „Bibliografii Geografii Polskiej” — za rok 2004 — ukazał się w 2009 roku, a wersję bazodanową tej bibliografii doprowadzono do 2008 roku). Jednak nawet powrót (który miał miejsce kilka lat temu) do rejestracji tytułów z niektórych zakresów nie rozwiązuje niektórych problemów — między innymi kwestii rejestracji materiałów z czasopism lokalnych i regionalnych, które nigdy nie były uwzględniane w „Bibliografii Zawartości Czasopism”, chyba że miały one charakter naukowy. Nie tylko wysoka selekcyjność polskiej ogólnej bieżącej bibliografii zawartości czasopism (obecnie i w przeszłości¹⁵) jest dziś informacyjnym wyzwaniem; jest nim także fakt, że wraz ze zmianą paradygmatu technicznego zarzucono opracowywanie wielu rodzajów bibliografii w złudnym przekonaniu, że narzędzia informatyczne są w stanie wyszukać informacje, które do tej pory były przekazywane przez bibliografie. Również ufność w zdalny dostęp pełnotekstowy do artykułów sprawia, że szczególnie bibliografie zawartości czasopism mogą być postrzegane jako zbędne.

2. BIBLIOGRAFIA ZAWARTOŚCI „ZESZYTÓW ŻAGAŃSKICH” JAKO PRZYKŁAD POŻYTECZNEJ PRACY BIBLIOGRAFICZNEJ

Z powyższych rozważań wynika, że rejestracja bibliograficzna zawartości czasopism musi być wspierana przez przedsięwzięcia pozostające poza narodową centralą bibliograficzną, a w przypadku dwudziestopięciowiecznej Polski

¹⁵ Tę problematykę w kontekście czasopism regionalnych i lokalnych w odniesieniu do dawniejszych strategii rejestracyjnych obszernie przedstawiła Gałczyńska (1977).

— także przez te powstające poza innymi uświęconymi tradycją pracowniami bibliograficznymi (dziedzinowymi i regionalnymi). Nawet jeżeli w „Bibliografii Zawartości Czasopism” pojawia się informacja o zawartości czasopism regionalnych i lokalnych, to z reguły sporadycznie i, jak już wiemy, nie wszystkich tytułów. Rola opracowywanych przez biblioteki publiczne bibliografii regionalnych i lokalnych też nie jest tu wystarczająca, bowiem one również bibliografują selektywnie zawartość regionalnych i lokalnych wydawnictw ciągłych. Udowadnia to (nie)obecność czasopisma *ZŻ* w bibliograficznych źródłach informacji. Nie jest ono uwzględniane w „Bibliografii Zawartości Czasopism”¹⁶ (prawdopodobnie z uwagi na — w ocenie jej redaktorów — zbyt mało naukowy charakter tytułu) czy w „Bibliografii Regionalnej Dolnego Śląska”¹⁷ (zapewne dlatego, że Dolny Śląsk jest w niej utożsamiony z granicami administracyjnymi województwa dolnośląskiego, co jest błędem, ponieważ zakres pojęcia „Dolny Śląsk” nie jest równoznaczny z zakresem pojęcia „województwo dolnośląskie”, a ziemia żagańska, mimo że obecnie znajduje się w województwie lubuskim, jest częścią wspomnianego regionu). *ZŻ* nie są także reprezentowane w większych bibliograficznych bazach danych (Central European Journal of Social Sciences and Humanities — CEJSH¹⁸; Central and Eastern European Online Library — CEEOL¹⁹; BazHum²⁰) ani w bibliotekach cyfrowych (Federacja Bibliotek Cyfrowych²¹). Zawartość *ZŻ* jest reprezentowana w pewnej części w trzech źródłach, jednak każde z nich jest obarczone jakimś mankamentem:

1. „Bibliografia Ziemi Lubuskiej”²² zawiera adnotowane opisy artykułów *ZŻ* do numeru 12, jednak nie wszystkie adnotacje zostały sporządzone na zadowalającym poziomie — niekiedy są one bardzo lakoniczne, niepełne lub w ogóle ich brakuje; czasami są to adnotacje zawartościowe (podają nagłówki podrozdziałów), czasami wyjaśniające lub zastępujące analizę wskazującą;

2. „Bibliografia Historii Śląska”²³ w wersji drukowanej nie rejestruje w ogóle opisów artykułów *ZŻ*, natomiast w wersji bazodanowej zawiera rejestracyjne opisy (bez informacji o treści) tekstów z numerów 7–13 tego czasopisma;

¹⁶ Bibliografia dostępna online: bn.org.pl/bibliografie/bibliografia-narodowa/bibliografia-zawartosci-czasopism (dostęp: 22.12.2020).

¹⁷ Bibliografia dostępna online: wbp.wroc.pl/wbp/index.php/pl/dla-czytelnikow/bibliografia-regionalna (dostęp: 22.12.2020).

¹⁸ Bibliografia dostępna online: cejsh.icm.edu.pl (dostęp: 22.12.2020).

¹⁹ Bibliografia dostępna online: ceeol.com/ (dostęp: 22.12.2020).

²⁰ Bibliografia dostępna online: bazhum.muzhp.pl/ (dostęp: 22.12.2020).

²¹ Biblioteka ta funkcjonuje pod adresem: fbc.pionier.net.pl/ (dostęp: 22.12.2020).

²² Bibliografia dostępna online: opac.wimbp.zgora.pl/cgi-bin/wspd_cgi.sh/bibm21.p (dostęp: 22.12.2020).

²³ Bibliografia ta tworzona jest w Pracowni Bibliografii Historii Śląska Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego. Wersja drukowana wydawana jest przez Wydawnictwo

3. Scalone spisy treści numerów 1–15 zebrano w numerze 16 *ZŻ* (*Zawartość Zeszytów Żagańskich*, 2018), dane obejmują jednak tylko autora i tytuł, bez szczegółowej reprezentacji treści, a nawet lokalizacji artykułów.

Trzeba więc wszystkie te miejsca dostępu uznać za nie w pełni satysfakcjonujące oraz niekompletne. Problemem bowiem jest nie tyle samo dotarcie do informacji, czy jakiś artykuł się ukazał, ile o czym on dokładnie traktował. Ważny jest także aspekt jakości informacji. Stefania Skwirowska (1963, s. 345) podkreślała, że „jedyną realną drogą poznania dorobku naukowego i literackiego ukrytego w czasopiśmie jest kontynuowanie opracowań bibliografii zawartości ważniejszych czasopiśm”. Dziś o tej drodze nie można już powiedzieć, że jest jedyną: Internet i jego zawartość dają daleko szerszy dostęp do informacji oraz oferują wiele nowych sposobów komunikacji (na przykład poczta elektroniczna). Jednak w dalszym ciągu bibliografię wyróżnia to, że (jeśli została wykonana w zgodzie z metodyką bibliograficzną) daje informację rzetelną, sprawdzoną i usystematyzowaną. Dlatego, choć nie jest to już droga jedyna, jest ona na pewno bardziej bezpieczna niż inne.

Publikowanie bibliografii zawartości czasopiśm regionalnych i lokalnych ma jednak nie tylko głęboki sens dokumentacyjny, ale również poznawczy. Dostarczają one bowiem informacji na temat codzienności i problemów regionu i społeczności lokalnej, które bardzo często odbiegają od tego, czym żyje cały kraj. Ten rodzaj informacji został osiągnięty dzięki zastosowaniu autorskiego układu bibliograficznego (zob. Aneks 1), uwzględniającego specyfikę historyczną i przestrzenną ziemi żagańskiej. Autor zestawienia wskazał nie tylko obszary dobrze opracowane, lecz także te, które wymagają dalszych badań. Zaletą tego układu jest jego projektujący charakter (dążący do uniwersalności, a zatem możliwy do stosowania w innych bibliografiach tego samego rodzaju), a także uwzględnienie postulatów tak zwanego nowego regionalizmu²⁴. Jest on także wyręką metodycz-

Uniwersytetu Wrocławskiego. Odmiana bazodanowa jest dostępna online: bhs1.hist.uni.wroc.pl/ (dostęp: 22.12.2020).

²⁴ „Charakterystyczne dla »starego regionalizmu« jest kojarzenie go z oddolnym ruchem społecznym opartym na tradycjonalistycznych założeniach ideologicznych. Odwołuje się on do potrzeby ochrony wartości regionu i kładzie szczególny nacisk na rozwój obiektywnych elementów regionalnej kultury, jak język, folklor, dialekt itp. Tożsamość regionalna związana jest z ukształtowanymi i akceptowanymi na danym obszarze systemami norm i wartości, które przejawiają się w specyficznym stylu życia i gospodarowania, kulturze, obyczajach. Wprowadzenie do publicznego dyskursu pojęcia »nowego regionalizmu« związane jest z rozwojem procesów globalizacji, integracji europejskiej, zmianą sposobu myślenia o regionie oraz osłabieniem znaczenia i roli państw narodowych. Nowy regionalizm charakteryzuje nowe podejście do terytorium, które ma znaczenie już nie tylko z punktu widzenia symboliki czy też eksploatacji jego zasobów. Jest ono ważnym elementem konstruowania strategii ekonomicznych, określa możliwości współpracy, kreowania konkurencyjności regionu, wyznacza szanse i zagrożenia rozwoju społeczności regionalnej. Podobnie nowego wymiaru nabiera tożsamość regionalna, która nie ogranicza się do odwołań do

ną, z żalem bowiem należy zauważyć, że teoria i organizacja (w tym metodyka) bibliografii zawartości czasopism nie stanowią szczególnego obiektu zainteresowania polskich naukowców: z badań Marty Skalskiej-Zlat (2004, s. 78) wynika, że w latach 1945–2000 ukazało się ledwie czternaście publikacji poświęconych tematowi bibliografii zawartości czasopism, a jedyne obszerniejsze metodyczne opracowanie z tego zakresu, autorstwa Skwirowskiej, ukazało się prawie 60 lat temu! Jak wiele wątpliwości może nastęrczać praktyczna realizacja teoretycznych postulatów, pokazuje na przykład praca Kseni Kostenicz (1970, s. 357–368).

Zbibliografowanie zawartości ZŻ obnażyło również poważne luki dokumentacyjne w piśmiennictwie polskim dotyczące Żagania (zob. Aneks 2). Do tych spostrzeżeń doprowadziła (zakończona niepowodzeniem) próba reprezentacji treściowej artykułów poprzez hasła przedmiotowe. Zawartość tego aneksu wskazuje, że pochodne źródła informacji faktograficznej i skierowującej funkcjonują w pewnej symbiozie — zdecydowanie bardziej zauważalnej w przypadku źródeł o charakterze lokalnym: do opracowania rzeczowego danych zebranych w źródłach skierowujących niezbędne są źródła faktograficzne, natomiast, by znaleźć dane do źródeł faktograficznych, niezbędne są źródła skierowujące. Z tego płynie wniosek, że prace nad nimi powinny być prowadzone równoległe, by w rezultacie powstało jedno różnokształtne, normatywne i kontrolowane źródło łączące poszczególne jednostki wiedzy (reprezentowane przez opisy bibliograficzne i artykuły hasłowe) za pomocą wspólnego języka informacyjno-wyszukiwawczego i prezentowane w jednym środowisku umożliwiającym płynne przechodzenie od danych bibliograficznych do faktograficznych, z pełnym wykorzystaniem możliwości wizualizacji danych, jakie oferuje technologia cyfrowa i sieciowa w XXI wieku.

PODSUMOWANIE

Bibliografia zawartości „Zeszytów Żagańskich” (Łubocki, 2020) stała się mimochodem przyczynkiem do refleksji nad przydatnością i możliwościami informacyjnymi szczególnego rodzaju spisów bibliograficznych, jakim są BZCz. Praca nad bibliografią potwierdziła to, co wynikało ze zreferowanych wyżej ustaleń teoretycznych — w kontekście sprawnej informacji bibliograficznej, przy poszukiwaniach dążących nawet nie do ortodoksyjnie pojmowanej kompletności, bibliografie zawartości poszczególnych tytułów czasopism są istotnym wsparciem dla krajowych systemów informacji bibliograficznej, szczególnie w państwach, które

tradycyjnych wartości danego obszaru, ale »funkcjonuje jako mechanizm świadomego i twórczego sięgania do tradycji w celu mobilizowania działań zbiorowych w obliczu zmieniających się warunkowań rynkowych i politycznych« (Markocka, 2014, s. 151). W końcowym fragmencie autorka cytuje: Bukowski, 2011, s. 24.

doświadczają zapaści systemu bibliografii dziedzin i zagadnień. Dodatkowo liczba 280 artykułów opublikowanych w ciągu 19 lat (a *de facto* trzynastu, uwzględniając sześćioletnią przerwę w wydawaniu czasopisma) na łamach *ZŻ* wskazuje z jednej strony na silną potrzebę zaznaczenia przez miejscowe środowisko naukowe własnej odrębności (historycznej i kulturowej), z drugiej na naukowy potencjał tej społeczności. Brak bibliografii zawartości tego czasopisma i jej selektywne odnotowywanie w bibliografiach regionalnych oraz niektórych przedmiotowych bibliografiach specjalnych praktycznie skazuje aktywność twórców *ZŻ* na zapomnienie. Uwaga ta może odnosić się do wielu podobnych środowisk regionalnych i lokalnych oraz ich działalności w skali całego kraju.

Zestawiony w ten sposób spis bibliograficzny nie tylko uhonorował i udokumentował dotychczasowy dorobek współczesnej regionalistyki żagańskiej, ale także pokazał, jak wiele pracy jest jeszcze przed nami wszystkimi: zarówno żagańskimi regionalistami (warto, by ich dotychczasowa wiedza, wykorzystywana przy pisaniu kolejnych artykułów, nie pozostała ich „wiedzą tajemną” i została użyta także do tworzenia źródeł nie tyle odkrywających nowe fakty, ile porządkujących ogrom tych, które już znamy), jak i polskimi bibliograficznawcami (którzy powinni rozwijać dorobek polskiej nauki o bibliografii w zakresie bibliografii odzwierciedlających zawartość czasopism oraz zasób takich spisów bibliograficznych).

ANEKS 1. UKŁAD BIBLIOGRAFII ZAWARTOŚCI „ZESZYTÓW ŻAGAŃSKICH” JAKO WZORZEC UKŁADU BIBLIOGRAFII ZAWARTOŚCI CZASOPISMA REGIONALNEGO/LOKALNEGO

Zastosowano układ systematyczny (piętnaście działów głównych, 59 poddziałów I stopnia, 24 poddziałów II stopnia). Tak skonstruowany układ odzwierciedla bogactwo problematyki badań regionalnych podejmowanych w czasopismach i pozwala zgłębiać je „od ogółu do szczegółu”. Zakres klas i ich szczegółowość wzorowano na układach podobnych spisów bibliograficznych²⁵. Układ ma charakter projektujący i dąży do uniwersalności, co umożliwi jego zastosowanie w kolejnych bibliografiach tego samego rodzaju. W niektórych poddziałach zasugerowano inny sposób szeregowania niż alfabetyczny (wyrażony kursywą po nazwie poddziału). W przypadku działów 4.2, 4.3 i 9 zastosowano periodyzację wynikającą z historii Żagania — należy mieć na uwadze, że w przypadku innych miejscowości/regionów powinna być ona dostosowana do ich dziejów.

²⁵ Były to: wspomniana już *Bibliografia Historii Śląska*; Waszczeniuk, Sztorc (2006) oraz Gelles, Geras (2004).

1. DZIAŁ OGÓLNY
 - 1.1. Zagadnienia ogólne.
 - 1.2. Dokumenty źródłowe.
 - 1.3. Informatory (słowniki, encyklopedie, spisy bibliograficzne).
 - 1.4. Kalendaria.
 - 1.5. Wydawnictwa ciągłe (opisy całych tytułów czasopism).
2. GEOGRAFIA I PRZYRODA *Parki i ogrody – zob.: 11.2.4.*
 - 2.1. Zagadnienia ogólne.
 - 2.2. Geografia i przyroda regionu.
 - 2.2.1. Środowisko geograficzne i przyrodnicze regionu. Ochrona środowiska regionu.
 - 2.2.2. Osadnictwo i gospodarka przestrzenna regionu.
 - 2.2.3. Plany i mapy regionu.
 - 2.3. Geografia i przyroda Żagania.
 - 2.3.1. Środowisko geograficzne i przyrodnicze Żagania. Ochrona środowiska Żagania.
 - 2.3.2. Osadnictwo i gospodarka przestrzenna Żagania.
 - 2.3.3. Plany i mapy Żagania.
3. ONOMASTYKA
4. PREHISTORIA, HISTORIA I ARCHEOLOGIA
 - 4.1. Zagadnienia ogólne.
 - 4.2. Prehistoria i historia regionu.
 - 4.2.1. Archeologia i prehistoria regionu.
 - 4.2.2. Historia regionu do 1945 roku.
 - 4.2.3. Historia regionu po 1945 roku.
 - 4.3. Prehistoria i historia Żagania.
 - 4.3.1. Archeologia i prehistoria Żagania.
 - 4.3.2. Historia Żagania do roku 1472 (okres przedpiastowski i piastowski).
 - 4.3.3. Historia Żagania w latach 1472–1646 (okres czeski).
 - 4.3.4. Historia Żagania w latach 1646–1786 (okres austriacki).
 - 4.3.5. Historia Żagania w latach 1786–1939 (okres niemiecki).
 - 4.3.6. Historia Żagania w latach 1939–1945 (okres II wojny światowej)
 - 4.3.7. Historia Żagania od 1945 roku (okres polski).
 - 4.4. Herby. Flagi. Pieczęcie. Odznaczenia. Medale. Monety. Znaczk.
5. LUDNOŚĆ
 - 5.1. Zagadnienia ogólne.
 - 5.2. Demografia.
 - 5.3. Antropologia fizyczna.
 - 5.4. Stosunki narodowościowe (w tym mniejszości narodowe).
6. ZAGADNIENIA ADMINISTRACYJNE, PRAWNE, SPOŁECZNE I POLITYCZNE
 - 6.1. Zagadnienia ogólne.
 - 6.2. Administracja państwowa i samorządowa.
 - 6.3. Wojsko.
 - 6.4. Policja. Sądy. Bezpieczeństwo i porządek. Przemoc.
 - 6.5. Straż pożarna.
 - 6.6. Ochrona zdrowia.
 - 6.7. Zagadnienia socjalne. Opieka społeczna.
 - 6.8. Praca. Związki zawodowe. Strajki. Protesty.
 - 6.9. Partie polityczne.
 - 6.10. Stowarzyszenia i organizacje.
 - 6.11. Współpraca międzynarodowa.

7. ZAGADNIENIA GOSPODARCZE
 - 7.1. Zagadnienia ogólne.
 - 7.2. Rolnictwo.
 - 7.3. Przemysł. Rzemiosło.
 - 7.4. Handel. Usługi.
 - 7.5. Zagadnienia ekonomiczne. Finanse. Banki.
 - 7.6. Transport. Komunikacja. Łączność.
 - 7.7. Gospodarka komunalna (wodociągi, kanalizacja, energetyka, gazownictwo, gospodarka odpadami, gospodarka mieszkaniowa, hotele, opieka nad zwierzętami).
 - 7.8. Planowanie. Inwestycje.
 - 7.9. Współpraca gospodarcza.
8. NAUKA
9. OŚWIATA I SZKOLNICTWO
 - 9.1. Zagadnienia ogólne.
 - 9.2. Oświata i szkolnictwo przed 1945 rokiem.
 - 9.3. Oświata i szkolnictwo po 1945 roku.
10. KULTURA I MEDIA
 - 10.1. Zagadnienia ogólne.
 - 10.2. Biblioteki i archiwa.
 - 10.3. Muzea i wystawy.
 - 10.4. Domy kultury. Kluby. Świetlice.
 - 10.5. Folklor i kultura popularna. Uroczystości.
 - 10.6. Media (drukarstwo, ruch wydawniczy, prasa, radio, film i kino, telewizja, media cyfrowe).
 - 10.7. Hobbystyka.
11. ARCHITEKTURA, URBANISTYKA I SZTUKA
 - 11.1. Zagadnienia ogólne.
 - 11.2. Architektura i urbanistyka.
 - 11.2.1. Urbanistyka.
 - 11.2.2. Ulice i place. *według nazw*
 - 11.2.3. Budowle. *według nazw*
 - 11.2.4. Parki, ogrody i cmentarze. *według nazw*
 - 11.3. Sztuki plastyczne.
 - 11.3.1. Malarstwo. Rysunek. Grafika. Fotografia.
 - 11.3.2. Rzeźba.
 - 11.3.3. Pomniki. *według nazw*
 - 11.3.4. Rzemiosło artystyczne. Wzornictwo.
 - 11.4. Muzyka i ruch muzyczny.
 - 11.5. Taniec, teatr i ruch teatralny.
 - 11.6. Literatura i ruch literacki.
 - 11.7. Ochrona i konserwacja zabytków.
12. SPORT. TURYSTYKA. REKREACJA
 - 12.1. Zagadnienia ogólne.
 - 12.2. Sport.
 - 12.3. Turystyka. Rekreacja.

13. ZAGADNIENIA WYZNANIOWE
 - 13.1. Zagadnienia ogólne.
 - 13.2. Kościół i wspólnoty chrześcijańskie.
 - 13.3. Pozostałe kościoły i wspólnoty religijne.
14. OSOBY I RODY *według nazw*
15. MIEJSCOWOŚCI I CZĘŚCI MIEJSCOWOŚCI REGIONU *według nazw*

ANEKS 2. PROGRAM PRAC DOKUMENTACYJNYCH DLA ŻAGANIA I ZIEMI ŻAGAŃSKIEJ

Brak polskich faktograficznych i bibliograficznych źródeł informacji o Żaganiu i ziemi żagańskiej²⁶ utrudnił stworzenie pełnych charakterystyk treściowych artykułów w bibliografii zawartości ZZ. Udokumentowanie tego miasta w piśmiennictwie polskim jest wprost odwrotnie proporcjonalne do jego historycznej rangi. Brakuje informacji o tym, co pisano o Żaganiu (bibliografie lokalne przedmiotowe), jak również o publikacjach, które w nim wydano (bibliografie lokalne podmiotowe), o faktach wszelkiego rodzaju, które dotyczą miasta (encyklopedia), w szczególności zaś o osobach (słownik biograficzny) i miejscach (słownik geograficzny), które to kategorie zawsze są szczególnym obiektem zainteresowania regionalistów. Dało to asumpt do zaprojektowania programu prac dokumentacyjnych, umożliwiających w przyszłości wygodne zorientowanie się w bogactwie faktów poprzez ujednoczenie nazw własnych oraz udostępnienie informacji bibliograficznej.

ADNOTOWANA BIBLIOGRAFIA ZAWARTOŚCI WYDAWNICTW CIĄGŁYCH I JEDNODNIÓWEK

Bibliografia zawartości ZZ nie powinna pozostać samotnym przykładem bibliografii zawartości czasopisma traktującego o Żaganiu. Powinna ona stać się pierwszym ogniwem całego zespołu bibliografii odzwierciedlających zawartość żagańskich periodyków. Można wskazać kilka typów tytułów wartych zbibliografowania ich zawartości. Przede wszystkim będą to czasopisma regionalistyczne, następnie bieżące gazety i tygodniki oraz znajdujące się na pograniczu druków zwartych i ciągłych jednodniówki. Dalsze możliwe podziały (czasopisma w języku polskim, niemieckim; czasopisma przedwojenne, powojenne) nie są w tym

²⁶ Rozpoczęcie prac powinno poprzedzić rozeznanie w bazie źródłowej innych języków, przede wszystkim w językach niemieckim i francuskim, może ona bowiem kryć nieznaną dzisiaj polskim badaczom opracowania. Na obecnym etapie badań Autor nie ma wiedzy o takich pracach.

miejscu istotne, ponieważ chodzi o ujawnienie ich treści, zaś czas ich publikacji i język, w którym je napisano, nie są istotne dla badań na dziejami Żagania. Poniżej przedstawiono wykaz czasopism²⁷, które w pierwszej kolejności powinny stać się przedmiotem prac bibliograficznych. O ile to możliwe, podano ich czas ukazywania się, częstotliwość i/lub liczbę numerów.

1. Czasopisma regionalistyczne

„Zeszyty Żagańskie” (1982–1987, numery 1–3).
 „Bobria” (1975–1980, numery 1–17); „Żagański Przegląd Historyczny” (1981–1982, numery 18–23).
 „Przegląd Żagański” (1983, numery 1–3).
 miesięcznik „Der Saganer“ (1950–03.1951); „Sagan-Sprottauer Heimatbriefe: Offizielles Organ und Monatsschrift für den Kreis Sprottau“ (04.1951–2016).

2. Prasa

tygodnik/dziennik „Nützliche Unterhaltung für den Bürger und Landmann“ (10.10.1793–1795);
 „Die Neuesten Begebenheiten dieser Zeit: ein Wochenblatt für den gemeinen Mann“ (1795–1799); „Sagansches Wochenblatt“ (1.01.1800–1837); „Saganer Wochenblatt“ (1.01.1838–1858);
 „Saganer Wochenblatt für politische, provinzielle und örtliche Nachrichten“ (1.07.1858–1902);
 „Niederschlesische Allgemeine Zeitung (Saganer Wochenblatt)“ (1.01.1903 – co najmniej 1940).
 tygodnik / kilka razy w tygodniu „Kreis-blatt des Saganer Kreises“ (01.1846–1868); „Saganer Kreisblatt“ (1868–1932).
 dziennik „Niederschlesischer Bürger- und Bauernfreund: Anzeiger für Sagan, Sprottau und Umgegend“ (1880, numery 1–53); „Saganer Tageblatt: Anzeiger für Sagan, Sprottau und Umgegend“²⁸ (1880–1920, numery 54–302); „Der Schlesier: Saganer Tageblatt“ (1920–1934).
 dziennik „Gazeta Zielonogórska” (6.08.1950–30.06.1975); „Gazeta Lubuska” (1.07.1975–).
 miesięcznik/dwumiesięcznik „Goniec Żagański. Samorządowy informator miejski” (02.1997–2011).
 tygodnik „Gazeta Regionalna” (Żary; 8.03.2001–18.01.2013); „Regionalna. Prawda do bólu” (2013–).
 tygodnik (dodatek do Gazety Lubuskiej) „Tygodnik Żarsko-Żagański” (2004–2015); „Kurier Żarsko-Żagański” (4.04.2015–).

3. Jednodniówki (wybór)

„Wiadomości Żagańskie” (1958).
 „Życie Żagańskie” (05.1969).
 „Wełna Żagańska” (17.04.1971)
 „Nadobrze Żagańskie” (06.1972, 04.1973, 07.1973).
 „Ziemia Żagańska” (07.1974).

²⁷ Opracowany na podstawie: Klawitter (1930, s. 147–148), Biały F., Biały L., (2008); Baza Die Zeitschriftendatenbank — dostępna online: zeitschriftendatenbank.de (dostęp: 17.04.2020); Katalog czasopism Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu — dostępny online: bu.uni.wroc.pl/katalogi (dostęp: 17.04.2020); Centralny katalog elektroniczny Integro Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze — dostępny online: opac.wimbp.zgora.pl/integro (dostęp: 17.04.2020).

²⁸ Pomińnięto zmiany podtytułu w roku 1889, 1912 i 1913.

Ciekawe wyniki mogłaby dać także analiza dodatków do niektórych z tych tytułów (na przykład „Saganer Kirchenblatt”, „Saganer Sport-Zeitung”, „Saganer Hausfreund”, „Das Blatt der Jugend”), których charakter społeczno-kulturalny mógłby poszerzyć wiedzę o życiu codziennym Żagania. Oprócz wyżej wymienionych tytułów można w dalszej kolejności wskazać kilkanaście mniej istotnych lub efemerycznych (na przykład „Illustrierter Haus-Kalender für den Kreis Sagan”, „Zachodni Goniec Regionalny”, „Żagański Informator Kulturalny”, „Słowo Śląsko-Łużyckie”, „Informator Kulturalny Województwa Zielonogórskiego”) oraz biuletyny zakładowe i instytucjonalne (na przykład „Głos Kawalerii Pancernej”/ „Nowy Głos Kawalerii Pancernej”, „Nasze Słowo. Żary, Żagań [pismo Komitetu Obywatelskiego i MKP NSZZ „Solidarność” w Żarach]). Oczywiście tak obszerny materiał (to już prawie 230 lat istnienia prasy żagańskiej!) z pewnością wymagałby selekcji, zwłaszcza w zakresie informacji o krótkotrwałej przydatności lub niewielkiej wartości poznawczej. Osobną kwestią pozostaje rejestracja zawartości tytułów o szerszym niż samo miasto Żagań zasięgu geograficznym (na przykład „Gazety Lubuskiej”) — czy tworzyć pełną bibliografię ich zawartości, czy jedynie materiałów powiązanych z omawianym miastem? Jednak mimo tych pytań nie ulega wątpliwości, że bibliografie takie byłyby olbrzymią kopalnią wiedzy. Wydawcy podobnej w charakterze bibliografii zawartości „Gazety Kaliskiej” za lata 1893–1914 w słowie wstępnym stwierdzili:

[...] nie ma co udowadniać potrzeby istnienia wydawnictw bibliograficznych przytaczających zawartość dawnych czasopism regionalnych, stanowiących — wobec zniszczenia znacznej części archiwaliów — wartościowe źródła historyczne i niezastąpione zwierciadło życia społeczeństwa [...]. (Wańka, 1998, s. [5])

Kwestia ujawnienia zawartości czasopism żagańskich to jednak nie tylko sprawa samego poszerzenia zasobu wiedzy, ale także wizerunku i prestiżu — czasopismo zapoczątkowane jako „Nützliche Unterhaltung für den Bürger und Landmann”, a ukazujące się przez co najmniej 148 lat, było uznawane za drugie najdłuższe ukazujące się czasopismo śląskie (Schlosser, 1926, s. 77), zaraz za „Schlesische Privilegirte Staats- Kriegs- und Friedens-Zeitung” (znanym głównie pod późniejszym tytułem: „Schlesische Zeitung”), założonym w 1742 roku we Wrocławiu²⁹. Fakt, że do tej pory nie zostało zdigitalizowane³⁰, jest bardzo dotkliwy.

²⁹ Początki prasy śląskiej datują się ponad 100 lat wcześniej, kiedy to w 1629 roku Georg Baumann uzyskał zgodę na wydawanie we Wrocławiu pierwszego tygodnika: „Wöchentliche Zeitung auss unterschiedlichen Orthen” (Harc, 2006, s. 330).

³⁰ Przymuszczać należało tak z powodu zmikrofilmowania największego zasobu tego tytułu przez Bibliotekę Uniwersytecką we Wrocławiu (sygn. Mf 20951). W takiej sytuacji czasopismo, jako że zostało już utrwalone na nośniku audiowizualnym, najczęściej nie jest kierowane do pilnej digitalizacji.

ADNOTOWANA BIBLIOGRAFIA PRZEDMIOTOWA LOKALNA WYDAWNICTW ZWARTYCH I ARTYKUŁÓW

Przygotowanie bibliografii zawartości czasopism żagańskich to pierwszy krok. Następnym powinno być opracowanie komplementarnej do niej bibliografii druków zwartych i artykułów dotyczących Żagania. System polskich bibliografii³¹ wykazuje tylko dwa spisy bibliograficzne dotyczące całego regionu żagańskiego, dość przypadkowo dobrane, a przede wszystkim będące bibliografiami załącznikowymi³², a więc sporządzonymi w innym celu niż bibliografie lokalne. O ile pewną część druków zwartych można odnaleźć w bibliografiach ogólnych polskich czy niemieckich — z pewnością nie wszystkie (na co wpływ ma problem z egzekwowaniem egzemplarza obowiązkowego, zwłaszcza w Polsce po roku 1989) — o tyle brak adnotowania opisów w nich zgromadzonych sprawia, że nigdy nie wiadomo, co dokładnie zawiera treść tych druków.

BIBLIOGRAFIA PODMIOTOWA LOKALNA WYDAWNICTW ZWARTYCH

Wreszcie na samym końcu konieczna wydaje się także bibliografia druków, które zostały wydane w Żaganiu. Oznacza to sporządzenie bibliografii podmiotowej. Nie w każdym przypadku bibliografia lokalna może zawierać część podmiotową: są takie miejsca, na których temat napisano wiele, ale nic w nich nie wydano. Nie jest to jednak przypadek Żagania. Historia druku w tym mieście sięga połowy XVII wieku i choć pod względem ilościowym nie jest obfita i pełno w niej luk, to wiąże się z publikacjami tak znamienitych postaci jak Johannes Kepler (1571–1630) czy Johann Ignaz von Felbiger (1724–1788). Tym trudniej więc przyjąć ze spokojem fakt, że drukarstwo żagańskie nie otrzymało do tej pory wyczerpującego opracowania³³. Znana jest jedynie praca magisterska na ten temat (Piaścik, 1969)³⁴, istniejąca obecnie tylko w jednym, trudno dostępnym egzemplarzu archiwalnym. I choć nie jest ona wolna od błędów i zawiera pewne uproszczenia, a obecne tam niektóre wnioski czy stwierdzenia wydają się trywialne, to dysertacja ta pozostaje cennym źródłem (podaje wskazówki bibliograficzne do opracowania tematu, a także chronologiczny wykaz produkcji typograficznej

³¹ Na który składają się: Hahn (1966); Sawoniak (1967); Bieńkowska, Eychlerowa (1992); Pawlikowa, Przybysz, (2006); Przybysz, Urbańska, 1997 oraz „Bibliografia Bibliografii Polskich” (1937–), dostępna dziś zarówno w wersji drukowanej, jak i bazodanowej.

³² Są to bibliografie dołączone do prac: Adamek-Pujso (2007), zawierająca około 480 pozycji bibliograficznych, i Koteluk (2006) — gdzie można znaleźć około 320 pozycji bibliograficznych.

³³ Autor jest w posiadaniu materiałów do przygotowania tego rodzaju opracowania, jednak w tej chwili nie pracuje nad nim.

³⁴ Egzemplarz tej pracy przechowywany w Bibliotece Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego pod sygn. 306 M uznaje się za zaginiony; egzemplarz z Archiwum UWr (sygn. 141/Piaścik) ma ograniczoną dostępność.

Żagania w liczbie 94 pozycji — szczególnie ważny, bo uwzględniający pozycje nieznane innym spisom bibliograficznym, ustalone na podstawie kwerendy lokalnych katalogów bibliotecznych Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu i Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu).

ENCYKLOPEDIA, SŁOWNIKI GEOGRAFICZNE I BIOGRAFICZNE

W dalszym ciągu wyżej opisane prace bibliograficzne będą napotykały na problemy z weryfikacją i opisami faktów (zwłaszcza ich nazewnictwa) przy próbie opracowania rzeczowego zgromadzonych materiałów. Artykuły i opracowanie rzeczowe towarzyszące ich opisom bibliograficznym wykazane w bibliografii zawartości ZZ (oraz w innych czasopismach) mogą nie wystarczyć. W chwili obecnej jedynym sposobem na rozeznanie się w morzu faktów jest treść niektórych przewodników po mieście (Adamek, Świątek, 2002; Lauschke, [1910]; *Sagan die schöne...*, [około 1930]) lub opracowań historycznych³⁵. Paradoksem jest, że pomocą mogłyby służyć tutaj rozliczne artykuły czasopiśmiennicze, jednak — o czym już wiemy — z powodu braku bibliografii specjalnych³⁶ ich poszukiwanie jest bardzo czasochłonne i skazane na przypadkowość. Stąd równolegle powinny być prowadzone prace nad encyklopedią lub zespołem encyklopedii (leksykon, słownik biograficzny, słownik geograficzny), które w sposób normatywny, kontrolowany i arbitralny wskażą właściwe nazewnictwo faktów wszelkiego rodzaju związanych z Żaganiem. Burzliwa i bogata historia miasta sprawiła, że jego miejsca i instytucje ulegały częstym przekształceniom, a sam Żagań był odwiedzany lub zamieszkiwany przez wiele ważnych postaci. Bez źródeł wiążących w jedną całość tę skomplikowaną zmienność jakiegokolwiek dalsze prace będą skazane na nieścisłość lub fragmentaryczność.

BIBLIOGRAFIA

- Adamek-Pujszo, K. (2007). *Działalność kulturotwórcza księży żagańskich Bironów (1786–1862)*, cz. 1–2. Zielona Góra: PC Serwis Ryszard Pujszo.
- Adamek, K., Świątek, M.R. (2002). *Żagań znany i nieznan. Przewodnik historyczny po mieście i okolicy*. Żagań: Rada i Zarząd Miasta Żagania.
- Berghöffer, C. (1901). Über eine Bibliographie der deutschen Zeitschriftenliteratur vor dem Jahre 1896. *Centralblatt für Bibliothekswesen*, 18(8/9), 388–402.

³⁵ Wymienić tu można na przykład: Heinrich (1911); Mertsching (1896); Leipelt (1853); Worbs (1795).

³⁶ Narodowa bibliografia niemiecka nie wykazuje zawartości czasopism. Polska bibliografia narodowa nie wykazuje zawartości tygodników i miesięczników oraz prasy codziennej (z nielicznymi wyjątkami). Jedynie czasopisma regionalne o częstotliwości kwartalnika lub rzadszej są w niej uwzględniane.

- Biały, F., Biały, L. (Oprac.). (2008). *Periodyki śląskie od XV wieku do 1945 roku*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Bieńkowska, M.B., Eychlerowa, B. (1992). *Bibliografia bibliografii polskich 1961–1970*. Warszawa: Biblioteka Narodowa.
- Birkenmajer, A., Kocowski, B., Trzynadłowski, J. (Red.). (1971). *Encyklopedia wiedzy o książce*. Wrocław: Ossolineum.
- Bukowski, A. (2011). *Region tradycyjny w unitarnym państwie w dobie globalizacji*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Cheffins, R.H.A. (1977). *A Survey of the contents of existing national bibliographies*. Paris: UNESCO.
- Cybulski, R. (1984). Z doświadczeń jednej próby typologii dokumentów. *Rocznik Biblioteki Narodowej*, 20, 143–167.
- Dzikowski, M. (1929). Bibliografja zawartości czasopism (referat). *Przegląd Biblioteczny*, 3(3), 365–380.
- Gałczyńska, C.Z. (1977). „Bibliografia Zawartości Czasopism” a bibliografie regionalne. W: K. Ramlau-Klekowska (Red.), *Badanie potrzeb użytkowników „Bibliografii Zawartości Czasopism”*. *Materiały z konferencji Warszawa 11–12 październik 1973* (ss. 54–73). Warszawa: Biblioteka Narodowa. .
- Gelles, R., Geras, W. (2004). *Bibliografia zawartości „Kalendarza Wrocławskiego” za lata 1958–1994*. Wrocław: Towarzystwo Miłośników Wrocławia.
- Hahn, W. (1966). *Bibliografia bibliografii polskich do 1950 roku* (Uzup. H. Sawoniak). Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Harc, L. (2006). Dolnoślązacy w szkole, bibliotece, teatrze... czasów nowożytnych. W: W. Wrzesiński (Red.), *Dolny Śląsk. Monografia historyczna* (ss. 296–336). Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Heinrich, A. (1911). *Geschichte des Fürstentums Sagan: bis zum Ende der sächsischen Herrschaft im Jahre 1549*. Sagan: R. Schönborn.
- Holley, R.P. (1998). Results of a „Survey on Bibliographic Control and National Bibliography, IFLA Section on Bibliography”. In: R. Bourne (Ed.), *ICNBS, Copenhagen, 25–27 November 1998. Pre-conference Booklet* (pp. 10–17). Ballerup: International Federation of Library Associations and Institutions.
- Koteluk, D. (2006). *Między zaangażowaniem a negacją. Z dziejów Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w powiecie zagańskim w latach 1949–1956*. Zielona Góra: Uniers Konsulting-Edukacja Jacyno i Modzelewski.
- Klawitter, W. (1930). *Die Zeitungen und Zeitschriften Schlesiens von den Anfängen bis zum Jahre 1870 bezw. bis zur Gegenwart*. Breslau: Trewendt und Granier.
- Knutsen, U. (2001). *Changes in the national bibliographies, 1996–2001* (ED459803). ERIC. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED459803.pdf>.
- Korpała, J. (1953). *Zarys dziejów bibliografii w Polsce*. Wrocław: Zakład im. Ossolińskich. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Kostenicz, K. (1970). Niektóre problemy bibliografii zawartości czasopisma na przykładzie mickiewiczowskiej Tribune des Peuples. W: M. Lenartowicz, J. Pelcowa, H. Sawoniak (Red.), *Z problemów bibliografii* (ss. 357–368). Warszawa: Biblioteka Narodowa.
- Lauschke, P. ([1910]). *Führer durch Sagan und Umgegend*. Sagan: Verlag des Verkehrs-Vereins.
- Leipelt, A. (1853). *Geschichte der Stadt und des Herzogthums Sagan*. Sorau: Rauertsche Buchdruckerei.
- Łubocki, J.M. (2017). Polskie elektroniczne źródła informacji przydatne w pracy ukraińskiego pracownika nauki. W: R. Samotij (Red.), *Informacijnij prostir biblioteki: Pol's'ko-ukraïns'kij*

- dosvid. *Materiali naukovo-praktičnoï konferencii „Informacijnij prostir biblioteki”*. L'viv, 18–19 travnâ 2017 r. (ss. 172–196). L'viv: Vidavnictvo L'vivs'koï politehniky.
- Łubocki, J.M. (Oprac.). (2020). *Bibliografia zawartości „Zeszytów Żagańskich” za lata 2002–2020 (nr 1–20)*. Wrocław: [własnym sumptem]. <https://doi.org/10.34616/139195>.
- Łubocki, J.M. (2021). Zarys rozwoju czasopisma „Zeszyty Żagańskie” (nry 1–20) w świetle danych bibliograficznych. *Zeszyty Żagańskie*, 21, 84–94.
- Markocka, M. (2014). Regionalizm w Polsce — tradycja i współczesność (wybrane zagadnienia). *Seminare*, 35(3), 147–157.
- Mertsching, P. (1896). *Sagan von 1801 bis 1880*. Sagan: Carl Koeppel.
- Pawlikowa, T., Przybysz, M. (Oprac.). (2006). *Bibliografia bibliografii polskich 1971–1985*, t. 1–2. Warszawa: Biblioteka Narodowa.
- Piaścik, E. (1969). *Dzieje i produkcja drukarni w Żaganiu do końca XVIII wieku* [niepublikowana praca magisterska]. Uniwersytet Wrocławski.
- Price, D.J. de Sollà, *Węzłowe problemy historii nauki*, Warszawa 1965.
- Przybysz, M., Urbańska, D. (Oprac.). (1997). *Wykaz polskich bibliografii nie opublikowanych (planowanych, opracowywanych i ukończonych)*. Warszawa: Biblioteka Narodowa.
- Sadowska, J. (2001a). Jaka Bibliografia Zawartości Czasopism? *Bibliotekarz*, 9, 16–19.
- Sadowska, J. (2001b). Jaka przyszłość drukowanej bibliografii? *Bibliotekarz*, 6, 12–14.
- Sagan die schöne Boberstadt. Führer durch Stadt und Umgegend Sagan* ([ca. 1930]), Sagan: Verkehrs-Verein.
- Sawoniak, H. (1967). *Bibliografia bibliografii polskich 1951–1960*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Schlosser, A. (1926). *Die schlesische Presse von heute*. In: B. Salomon, E. Stein (Hrsg.), *Schlesien. Kultur und Arbeit einer deutschen Grenzmark* (ss. 76–77). Berlin-Friedenau: Deutscher Kommunal-Verlag.
- Schneider, G., Nestler, F. (1924). *Handbuch der Bibliographie*, Leipzig: Karl W. Hiersemann Verlag.
- Schulz, A. (1901). Über eine Bibliographie der deutschen Zeitschriftenliteratur vor dem Jahre 1896 [koreferat]. *Centralblatt für Bibliothekswesen*, 18(8/9), 403–412.
- Siwecka, D. (2015). *Światowy model informacji bibliograficznej. Programy i projekty (1950–2010)*. Wrocław-Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.
- Skalska-Zlat, M. (2004). Bibliografia w Polsce (1945–2000) w świetle badań bibliometrycznych. W: J. Gregorczyk (Red.), *Piąta Ogólnokrajowa Narada Bibliografów, Warszawa 11–13 czerwca 2003. Referaty i dyskusja* (ss. 71–91). Warszawa: Biblioteka Narodowa.
- Skwirowska, S. (1963). Bibliografia zawartości czasopisma. W: H. Hleb-Koszańska, M. Dembowska, H. Sawoniak (Red.), *Metodyka bibliograficzna. Poradnik dla autorów bibliografii specjalnych* (ss. 345–366). Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.
- Skwirowska, S. (1977). Stan i kierunki rozwoju bibliografii zawartości czasopism jako członu bibliografii narodowej. W: K. Ramlau-Klekowska (Red.), *Badanie potrzeb użytkowników Bibliografii Zawartości Czasopism. Materiały z konferencji, Warszawa, 11–12 październik 1973* (ss. 7–28). Warszawa: Biblioteka Narodowa.
- Stefańczyk, E. (2004). Bibliografie regionalne a bibliografia narodowa. W: J. Gregorczyk (Red.), *Piąta Ogólnokrajowa Narada Bibliografów, Warszawa 11–13 czerwca 2003. Referaty i dyskusja* (ss. 229–235). Warszawa: Biblioteka Narodowa.
- Verein Deutscher Bibliothekare. Verhandlungen und Vorträge auf der 2. Jahres — Versammlung. Gotha, den 30. und 31. Mai 1901 (1901). *Centralblatt für Bibliothekswesen*, 18(8/9), 348–350.
- Wańka, D. (1998). *Kalisz i ziemia kaliska na łamach Gazety Kaliskiej w latach 1893–1914. Bibliografia*. Kalisz: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk.

- Waszczeniuk, K., Sztorc, A. (2006). *Bibliografia miasta Świdnika do roku 2003* (Oprac. pod kierownictwem A. Matczuk i A. Znajomskiego). Świdnik: Urząd Miasta Świdnik.
- Wesołowska, S. (2010). Bibliografie regionalne w erze Internetu. W: J. Tarasiewicz (Red.), *Szósta Ogólnokrajowa Narada Bibliografów. Warszawa, 23–24 października 2008* (ss. 218–248). Warszawa: Biblioteka Narodowa.
- Worbs, J.G. (1795). *Geschichte des Herzogtums Sagan*. Züllichau, Sagan.
- Zawartość Zeszytów Żagańskich (nr 1/2002 – nr 15/2017). (2018). *Zeszyty Żagańskie*, 16, [126–132].
- Żbikowska-Migoń, A., Skalska-Zlat, M. (Red.). (2017). *Encyklopedia książki*, t. 1–2. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

JAKUB MACIEJ ŁUBOCKI

THE INFORMATIONAL, DOCUMENTATIONAL AND EPISTEMIC ROLE OF BIBLIOGRAPHY OF THE CONTENT OF LOCAL JOURNALS (ON THE EXAMPLE OF THE BIBLIOGRAPHY OF THE CONTENT OF THE "ZESZYTY ŻAGAŃSKIE")

Summary

The following article was written as part of the author's work for the publication *Bibliography of the content of the "Żagań Journals"* (Wrocław 2020) and is a general reflection on the place of bibliography of periodicals and newspapers in today's information environment (specifically that of Poland). Although articles from such publications convey and solidify information more efficiently than in the case of compact publishing, while simultaneously remaining "hidden" in bibliographical classifications (such as the title of the periodical), few countries choose to conduct a general, current bibliography of such sources, whereas the countries that have implemented this (such as Poland), emphasise its far reaching selectivity (the choice of materials is dependent on the size of the periodical industry in the country, the release of current field bibliographies, the financial and staffing limitations and common methodologies). For this reason, the bibliographical registry of periodical content must be supported by current regional and field bibliographies. During the work on the bibliography of the "Żagań Journals", the benefits of this publication's layout (which applied the principles of "new regionalism") were observed, as well as the need to conduct further documental work. For this reason, the annexes attached to the paper include the layout of the *Bibliography of the content of the "Żagań Journals"* as an example of a bibliography layout for regional/local periodical, and a program for documentary work for the Żagań region.

KEY WORDS: Periodical content bibliography; "Bibliography of the content of periodicals"; Żagań; The "Żagań Journals"; content of regional and local periodicals